

УДК 658.152

*Ірина Жила
Олена Харчук*

СУТНІСТЬ ВИЗНАННЯ ФІНАНСОВИХ АКТИВІВ У ДІЯЛЬНОСТІ ІНСТИТУТІВ СПІЛЬНОГО ІНВЕСТУВАННЯ

Стаття присвячена актуальним питанням визнання фінансових активів у діяльності інститутів спільного інвестування. Розглядаються питання комплексної оцінки інвестиційної привабливості фінансових активів для їх визнання в широкому сенсі. Систематизовано критерії визнання фінансових інструментів за видами: фінансові активи, фінансові зобов'язання, інструменти власного капіталу.

Ключові слова: фінансові активи, інвестиційна привабливість, визнання фінансових інвестицій, фінансові зобов'язання.

Статья посвящена актуальным вопросам признания финансовых активов в деятельности институтов совместного инвестирования. Рассматриваются вопросы комплексной оценки инвестиционной привлекательности финансовых активов для их признания в широком смысле. Систематизированы критерии признания финансовых инструментов по видам: финансовые активы, финансовые обязательства, инструменты собственного капитала.

Ключевые слова: финансовые активы, инвестиционная привлекательность, признание финансовых инвестиций, финансовые обязательства.

Article is dedicating actual questions of financial assets recognition in collective investment institutions. The issues of a comprehensive assessment of investment attractiveness of financial assets for their recognition in the broad sense. Systematized criteria for the recognition of financial instruments by type: financial assets, financial liabilities, equity instruments.

Keywords: financial assets, investment attractiveness, recognition of financial investments, financial commitments.

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку фондового ринку України досить новими суб'єктами є інститути спільного інвестування (ІСІ). Актуальність роботи пов'язана з питаннями відповідності визнання з метою обліку, згрупованих за видами фінансових інструментів, і, зокрема, вітчизняних і міжнародних фінансових активів. Законодавчі і нормативні положення щодо визнання фінансових активів ІСІ в спеціальній літературі практично не висвітлені, тому у статті здійснено спробу ліквідувати цю прогалину. Тому актуальність теми дослідження можна вважати доведеною.

© Жила І. В., Харчук О. Г., 2012

Стан наукової розробки проблеми. Питанням визнання фінансових активів ІСІ як передумови для взяття їх на облік приділено увагу в законодавчому акті [1], нормативних документах [2.3]. Однак в узагальненому і систематизованому вигляді питання визнання фінансових активів ІСІ не знайшли свого відображення в спеціальній літературі з питань обліку фінансових інструментів.

Метою даної роботи є дослідження і узагальнення нормативних і методичних положень з визнання фінансових активів ІСІ як важливої складової системи їх обліку.

Виклад основного матеріалу. Організація будь-якої діяльності, у тому числі пов'язаної з фінансовими інструментами та інвестиціями, потребує початкового вкладення коштів. У широкому сенсі джерелами одержання коштів можуть бути: 1) власні кошти організаторів діяльності, що нагромаджені шляхом заощаджень; 2) позичені кошти від тих юридичних осіб, які акумулюють грошові кошти третіх осіб; 3) залучені кошти у вигляді тимчасово вільних заощаджень юридичних і фізичних осіб.

Третій напрям джерел одержання коштів і реалізує основну ідею функціонування ІСІ, яка полягає у вкладенні коштів фізичних і юридичних осіб в акції і облігації, тобто у придбанні на біржі пакетів цінних паперів. Особливості організаційно-правової форми ІСІ визначають порядок формування статутного капіталу.

Формування статутного капіталу корпоративного інвестиційного фонду здійснюється шляхом випуску та розміщення акцій цього фонду в сумі номінальної вартості зареєстрованих акцій.

Формування капіталу пайового інвестиційного фонду здійснюється шляхом випуску та розміщення інвестиційних сертифікатів цього фонду, в сумі номінальної вартості зареєстрованих інвестиційних сертифікатів.

В широкому сенсі інвестиції в об'єкти підприємницької діяльності здійснюються в різних напрямках та формах і тому в спеціальній літературі стосовно фінансових інвестицій наведені різноманітні підходи до групування цінних паперів за певними ознаками та з різним ступенем деталізації. Ця неоднозначність обумовлює проблему, пов'язану з теоретичним обґрунтуванням змісту понять «інвестиції» і зокрема «фінансові інвестиції», «інвестиційна привабливість», з метою розробки класифікаційних ознак та їх ранжування для організації аналітичного обліку, який сприяє формуванню зрозумілої, достовірної і корисної інформації про інвестиції. Така інформація використовується для розкриття методологічних засад відображення інвестицій в обліку і фінансовій звітності з позиції її користувачів, які визначають інвестиційну привабливість ІСІ.

Характеризуючи економічну сутність інвестицій, слід зазначити, що в сучасній літературі цей термін трактується неоднозначно – або широко, або вузько – залежно від мети дослідження.

Найтиповішою є думка, згідно з якою інвестиції – це будь-яке вкладення коштів, що може і не призводити ні до зростання капіталу, ні до одержання прибутку. Зокрема, до них належать так звані «споживчі інвестиції», які за своїм економічним змістом до інвестицій не належать – кошти на придбання цих об'єктів витрачаються в даному разі на безпосереднє довгострокове споживання (якщо їх придбання не передбачає подальшого перепродажу).

Розглянуті різними авторами положення при визначенні терміну «інвестиції» узагальнені в Законі України «Про інвестиційну діяльність»:

«...Інвестиціями є всі види майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності, в результаті якої створюється прибуток (доход) або досягається соціальний ефект.

Такими цінностями можуть бути: кошти, цільові банківські вклади, паї, акції та інші цінні папери...».

Пропонується більш лаконічне визначення терміну інвестиції – це грошові кошти, спрямовані на придбання засобів виробництва і обігу з метою отримання фінансової віддачі у вигляді прибутку. Відповідно інвестиційна привабливість характеризується рівнем доходів інвестора, який він може отримати на вкладені кошти.

Фінансові інвестиції – це активи, які утримуються з метою збільшення прибутку (відсотків, дивідендів тощо), зростання вартості капіталу або інших вигід для інвестора.

Але не всі вкладення капіталу є фінансовими інвестиціями. Так, у будь-якої юридичної особи, зайнятої у сфері матеріального виробництва або торгівлі, вилучення ресурсів у вкладення з метою отримання доходу будуть означати фінансові вкладення. В організаціях, що є професійними учасниками ринку цінних паперів, фінансові вкладення не є вилученням ресурсів і, як наслідок, не є фінансовими вкладеннями. Для таких організацій робота з цінними паперами, що придбані за рахунок власних коштів і за рахунок коштів клієнтів, буде становити предмет їхньої основної (статутної) діяльності, в тому числі за рахунок коштів клієнтів – посередницьку діяльність.

Той або інший вид (форма) інвестицій характеризує конкретний аналітичний напрямок, необхідність визначення та відображення в обліку якого залежить, в першу чергу, від інформаційних потреб користувачів. Залежно від статусу інвестора змінюються і цілі придбання цінних паперів. Цей факт особливо важливий для бухгалтерського обліку, оскільки визначає порядок відображення в обліку їх оприбуткування.

Фінансові активи, що придбані і утримуються для подальшого продажу, хоча і віднесені за П(С)БО 12 до інвестицій, на нашу думку, повинні відображатися в обліку ІСІ як запаси. Доход від таких операцій формується у них від різниці в ціні, а не за рахунок ринкових механізмів інвестування.

Формування фінансових активів і ІСІ з подальшим визнанням і оцінюванням передбачає сплату їх придбання за рахунок коштів спільного інвестування. Джерелами таких коштів є кошти, залучені від інвесторів ІСІ, доходи від здійснення операцій з активами ІСІ та доходи, нараховані за активами ІСІ.

Фінансові активи ІСІ включають грошові кошти (у тому числі в іноземній валюті) на банківських поточних та депозитних рахунках, банківські метали, об'єкти нерухомості, цінні папери, визначені Законом України «Про цінні папери та фондовий ринок», цінні папери іноземних держав та інших емітентів, корпоративні права, виражені в інших, ніж цінні папери, формах, а також інші активи відповідно до законодавства України з урахуванням обмежень, установлених Законом України «Про інститути спільного інвестування (пайові та корпоративні інвестиційні фонди)» для відповідних інвестиційних фондів. Диверсифікованість ІСІ пов'язана з суттєвими прямими заборонами інвестиційної діяльності, зокрема:

– тримати в грошових коштах, на банківських депозитних рахунках, у банківських металах, а також в ощадних (депозитних) сертифікатах та облігаціях, емітента-

ми яких є комерційні банки, більше, ніж 30 відсотків загальної вартості фінансових активів ІСІ;

– купувати або додатково інвестувати в цінні папери одного емітента більше, ніж 5 відсотків загальної вартості фінансових активів ІСІ;

– купувати або додатково інвестувати в державні цінні папери з гарантованою Кабінетом Міністрів України доходністю більше, ніж 25 відсотків загальної вартості фінансових активів ІСІ;

– купувати або додатково інвестувати в цінні папери органів місцевого самоврядування більше, ніж 10 відсотків загальної вартості фінансових активів ІСІ;

– купувати або додатково інвестувати в облігації підприємств (крім комерційних банків), емітентами яких є резиденти України, більше, ніж 20 відсотків загальної вартості фінансових активів ІСІ;

– купувати або додатково інвестувати в акції українських емітентів більше, ніж 40 відсотків загальної вартості фінансових активів ІСІ;

– купувати або додатково інвестувати в цінні папери, доходи за якими гарантовано урядами іноземних держав, більше, ніж 20 відсотків загальної вартості фінансових активів ІСІ;

– купувати або додатково інвестувати в акції та облігації іноземних емітентів, які допущені до торгів на організованих фондових ринках іноземних держав, більше, ніж 20 відсотків загальної вартості фінансових активів ІСІ;

– купувати або додатково інвестувати в інші активи, дозволені законодавством України, більше, ніж 5 відсотків фінансових активів ІСІ;

– купувати або додатково інвестувати в цінні папери, доходи за якими гарантовано урядом однієї іноземної держави, більше, ніж 10 відсотків загальної вартості фінансових активів ІСІ;

– купувати або обмінювати цінні папери, емітентами яких є пов'язані особи ІСІ, компанії з управління активами або зберігача.

Стосовно складу и структури фінансових активів недиверсифікованого ІСІ, слід відзначити, практично, нерегламентованість їх складу та незрівнянно меншу залежність їх структури від регламентованих обмежень, зокрема:

– фінансовими активами можуть бути грошові кошти на банківських поточних та депозитних рахунках, у тому числі в іноземній валюті, цінні папери, визначені Законом України «Про цінні папери і фондову біржу», цінні папери іноземних емітентів;

– частка цінних паперів, які не мають визнаних котирувань на фондовій біржі, не може становити більше 50 відсотків загальної вартості фінансових активів ІСІ;

– векселі та ощадні сертифікати не можуть становити більше 30 відсотків фінансових активів ІСІ.

Визнання фінансових інвестицій для ІСІ слід розглядати, на наш погляд, у широкому сенсі як комплексну оцінку їх інвестиційних якостей та у вузькому сенсі як обов'язкову передумову для взяття їх на облік. Оцінювання інвестиційної привабливості досить різноманітних інструментів фондового ринку полягає у вивченні особливостей випуску і обігу окремих видів цінних паперів, рівня їх доходності і ризику, ступеня ліквідності та інших чинників. Оскільки найпоширенішими видами вітчизняних і міжнародних цінних паперів в Україні є акції та облігації, то для визнання їх як можливих об'єктів інвестування у широкому сенсі доцільно провести комплексну оцінку певних параметрів.

Стосовно акцій щодо необхідних і достатніх параметрів оцінювання інвестиційної привабливості належать:

- оцінка країни, галузі, до якої належать емітент. У процесі такої оцінки вивчається стадія життєвого циклу галузі, її місце в структурній перебудові економіки країни, середній рівень рентабельності підприємств галузі і (за наявності) особливості оподаткування;

- оцінка основних показників господарської діяльності і фінансового стану емітента. Така оцінка базується на даних звітності про діяльність емітента;

- оцінка характеру обігу акцій на фондовому ринку. Така оцінка пов'язана з показниками їх ринкового котирування і ліквідності;

- оцінка умов емісії акцій. При цьому передбачається визначити мету емісії, умови і періодичність виплати дивідендів, ступінь участі окремих власників акцій в керуванні та інші;

- оцінка поточної ринкової вартості акцій;

- оцінка рівня ризику. Вона обґрунтовується варіацією рівня дивідендів по акціях за вибраний ряд попередніх періодів.

Для комплексної оцінки облігацій до необхідних і достатніх параметрів належать:

- оцінка інвестиційної привабливості країн, регіонів (по облігаціях внутрішніх місцевих позик);

- оцінка фінансової стійкості та платоспроможності підприємства-емітента (по облігаціях підприємств);

- оцінка характеру обігу облігацій на фондовому ринку. У процесі оцінювання визначаються обсяги обігу та рівень його ліквідності;

- оцінка умов емісії облігацій. При цьому передбачається вивчення мети їх випуску та умов придбання, періодичності виплат відсотків та його ставки, умов погашення основної суми боргу;

- оцінка поточної ринкової вартості облігацій;

- оцінка рівня ризику. Вона здійснюється за рівнем платоспроможності та фінансової стійкості емітента.

Необхідною умовою визнання фінансових активів, що купуються за рахунок коштів ІСІ в результаті систематичних операцій, тобто у вузькому сенсі, є наявність відповідної угоди щодо придбання. При цьому залежно від стадії оформлення та виду угоди можуть мати місце різні достатні умови визнання.

Безумовні права вимоги визнаються як фінансовий актив, коли ІСІ стає стороною вітчизняного або міжнародного інвестиційного контракту і внаслідок цього має юридичне право отримувати грошові кошти.

Фінансові активи, які виникають внаслідок інвестиційного контракту про обмін певної кількості ресурсів за встановленою ціною на конкретну майбутню дату, який має обов'язкову силу, визнаються, якщо внаслідок виконання є право на отримання активу, тобто для ІСІ відстрочується визнання, доки замовлені активи не будуть відвантажені або доставлені.

Фінансові активи, які виникають внаслідок контракту, відповідно до якого виникають зобов'язання придбати певний фінансовий інструмент на майбутню дату за обумовленою ціною в момент укладання контракту, визнаються на дату виникнення зобов'язання.

Згідно з П(С)БО 13 у разі систематичних операцій з придбання фінансових активів останні визнаються на дату укладення контракту або на дату його виконання, а

при продажі фінансових активів їх слід припиняти визнавати на дату виконання контракту.

Визнання активу на дату укладення контракту з придбання передбачає взяття його на облік у зв'язку з виникненням зобов'язання заплатити за нього на цю дату.

Визнання активу на дату виконання контракту з придбання передбачає взяття його на облік, починаючи з дати, коли він надходить в ІСІ. Припинення визнання активу на дату виконання контракту з продажу передбачає зняття його з обліку, коли він вибуває з ІСІ.

Обраний метод визнання є складовою облікової політики компанії з управління активами (КУА) щодо ІСІ, які знаходяться під управлінням, і це повинно бути зафіксовано у наказі про облікову політику і має послідовно застосовуватися до всіх операцій придбання і продажу кожного виду фінансових активів.

При застосуванні методу визнання фінансового активу на дату виконання контракту може мати місце зміна справедливої вартості такого активу в період між датою укладення контракту і датою його виконання. Така подія для фінансового активу, який обліковується за фактичною собівартістю, не відображається в обліку. Для інших фінансових активів зменшення визнається і відповідно відображається в обліку у складі інших витрат, а збільшення – у складі інших доходів.

Припинення визнання фінансового активу і наступне списання його з обліку пов'язано з втратою контролю над ним, що може бути наслідком таких подій: повне виконання контракту з придбання фінансового активу або відмова від прав вимоги за відповідним контрактом, реалізація фінансового активу.

Після припинення визнання у зв'язку з реалізацією фінансового активу сума, на яку необхідно скорегувати чистий прибуток або збиток, обчислюється шляхом зменшення балансової вартості переданого активу на надходження, отримані, чи ті, що мають бути отримані.

Сукупність придбаних ІСІ цінних паперів, право власності, користування та розпорядження якими належить йому та які згруповано за типами і призначенням, являє собою портфель цінних паперів.

У загальному випадку портфель цінних паперів ІСІ складається з: портфеля торговельних цінних паперів, портфеля цінних паперів на продаж. Належить тієї або іншої групи цінних паперів до відповідного портфеля визначається намірами КУА та реальними можливостями ІСІ.

Наміри – це первинні міркування КУА при придбанні цінних паперів для ІСІ щодо напрямів їх подальшого використання. Відповідно до цього торговельними вважають високоліквідні цінні папери, що обертаються на активному ринку та придбанні для отримання прибутку внаслідок короткострокових коливань їхньої ціни. Природно, що до цієї групи не належать цінні папери, що не обертаються на активному фондовому ринку, а також ті, корисність яких дедалі змінюється в бік зменшення. Цінні папери треба також класифікувати як торговельні, коли КУА має документальне підтвердження фактичної схеми отримання прибутку в короткостроковому періоді.

В іншому разі цінні папери, по яких немає активного ринку та які утримуються лише з наміром їх продажу, слід відносити до портфеля на продаж, зокрема акції, які утримуються в ІСІ для одержання дивідендного доходу або доходу внаслідок зростання капіталу підприємств-емітентів; пайові цінні папери, справедлива вартість яких не визначається за браком активного фондового ринку; боргові цінні папери, які КУА не має наміру або можливості утримувати аж до погашення.

В більш широкому сенсі всі вітчизняні і міжнародні контракти відносять до КУА слід визнати як операції з фінансовими інструментами. Залежно від характеру відносин, що виникають при здійсненні операцій з фінансовими інструментами, вітчизняними нормативними документами з бухгалтерського обліку розрізняють три види інструментів: фінансові активи, фінансові зобов'язання, інструмент власного капіталу.

Критерієм такого групування є зміст і наслідки фінансової операції для учасників, а не її предмет. Це означає, що одні і ті самі фінансові інструменти залежно від сутності угоди можуть бути визнані і фінансовими активами і фінансовими зобов'язаннями, і інструментами власного капіталу. Так, якщо інвестор у вигляді юридичної або фізичної особи уклав контракт на придбання цінних паперів ІСІ, то для нього ці цінні папери є фінансовим активом, а для ІСІ – фінансовим зобов'язанням. Якщо ж контракт стосується власних акцій або сертифікатів самого ІСІ, то для нього це буде фінансовим інструментом капіталу.

Подібна термінологія поки що не є загальноприйнятою: і в економічній літературі, і в інвестиційній практиці категорії «фінансовий актив» і «фінансовий інструмент» застосовуються як синоніми. Це пояснюється тим, що, як правило, прийнято в інвестиційній діяльності розрізняти не вид фінансового інструменту, а ситуацію, що виникла у зв'язку з проведенням операції з цим інструментом. Так, придбані фінансові інструменти з точки зору бухгалтерського обліку в ІСІ є фінансовими активами, а продані фінансові інструменти ІСІ є фінансовими зобов'язаннями для нього. Тому якщо фінансовий актив розглядається як зобов'язання, це означає, що здійснена операція продажу певних фінансових інструментів. Якщо предметом контракту є первинні фінансові інструменти, то вони відображаються в обліку після виникнення права на їх отримання або зобов'язання з їх передачі і є визнаними фінансовими активами, фінансовими зобов'язаннями або інструментами власного капіталу.

Первинне визнання фінансового активу обумовлює необхідність його оцінювання для взяття на облік. Придбані цінні папери згідно з П(С)БО 12 спочатку оцінюються та відображаються в обліку за собівартістю, тобто за витратами, що включають ціну придбання інвестиції, сплачені комісійні винагороди, мито, податки, збори обов'язкові платежі та інші витрати, безпосередньо пов'язані з придбанням фінансової інвестиції. При цьому суми податку на додану вартість в складі комісійної винагороди та інших оподаткованих ПДВ витрат, пов'язаних з придбанням фінансових інвестицій, до облікової вартості все ж таки не відносяться, а включаються до податкового кредиту. Порядок визначення справедливої вартості цінних паперів наведено у П(С)БО 19 «Об'єднання підприємств», але на практиці для визначення справедливої вартості фінансових інвестицій застосовуються характеристики їх котирування на фондовому ринку.

Так, для цінних паперів, що допущені до торгів на фондовій біржі та мають визнане котирування відповідно до вимог нормативно-правових актів Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку, справедливою вартістю вважається поточна ринкова вартість на фондовому ринку, що визначається сумою, яку можна отримати від продажу цих паперів на активному ринку.

Для цінних паперів, які не допущені до торгів на фондовій біржі та не мають визнаного котирування відповідно до вимог нормативно-правових актів Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку і є цінними паперами емітентів, які за результатами своєї фінансово-господарської діяльності за попередній рік є збитко-

вими, оцінна (справедлива) вартість, розраховується шляхом дисконтування балансової вартості з використанням понижуючих коефіцієнтів, визначених Положенням про порядок визначення вартості чистих активів інститутів спільного інвестування (пайових та корпоративних інвестиційних фондів).

Для цінних паперів, що не допущені до торгів на фондовій біржі та не мають визнаного котирування відповідно до вимог нормативно-правових актів Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку, але є цінними паперами емітентів, які за результатами своєї фінансово-господарської діяльності за попередній рік є прибутковим, справедливою вартістю таких цінних паперів вважається їх балансова вартість.

Об'єктивність оцінки фінансових інвестицій для відображення у звітності ІСІ обумовлює достовірність даних. Тому важливим є визначити, який з методів оцінки фінансових інвестицій більшою мірою підходить конкретному інвестиційному фонду. Облік фінансових інвестицій за ринковою вартістю – є одним з найзначиміших показників фінансового стану ІСІ в умовах нестабільної економіки.

Інвестиції в боргові цінні папери беруться на облік за сумою фактичних витрат на їх придбання. Протягом терміну обігу боргові цінні папери ІСІ оцінюються КУА за ринковою вартістю, тобто по сумі, яку можна отримати від їх продажу на активному ринку, а по закінченні терміну обігу їх вартість прирівнюється до номінальної. Що стосується боргових інструментів, які не є об'єктами продажу на активному ринку і тому визнаються такими, що утримуються до погашення та відображаються в обліку на дату кінця звітної періоду за амортизованою собівартістю, то основним питанням оцінки інвестицій в такі цінні папери є амортизація різниці між вартістю придбання і вартістю погашення.

Порівняння методів оцінки інвестицій в боргові цінні папери, що застосовуються в як в міжнародній, так і у вітчизняній практиці, свідчить, що суть методу полягає в амортизації різниці між вартістю придбання і вартістю погашення так, щоб додати погашення цінних паперів їх вартість дорівнювала б номінальній. Але слід відзначити, що всупереч однаковим поглядам на це питання виявляються такі відмінності:

- в міжнародній практиці на відміну від вітчизняної різницю між вартістю придбання і вартістю погашення поточних боргових цінних паперів допускається не амортизувати;

- всупереч міжнародній практиці, де списання (донарахування) амортизованої різниці за довгостроковими борговими цінними паперами здійснюється за час з дати придбання до дати погашення при кожному нарахуванні доходу по них, у вітчизняній нормативній базі однозначна відповідь з питань про порядок амортизації відсутня. Також недостатньо відпрацьовано питання застосування щодо боргових цінних паперів принципу оцінки за найменшою вартістю або за ринковою ціною, оскільки такі цінні папери, як правило, мають ринкову вартість, яка може часто змінюватись. Головною особливістю оцінювання боргових цінних паперів є те, що при досягненні терміну погашення ринкова вартість цих цінних паперів завжди дорівнює ціні погашення, тобто їх номінальній ціні.

Висновки. На підставі запропонованого підходу до визнання вітчизняних і міжнародних фінансових активів ІСІ у широкому та вузькому сенсі обґрунтовано необхідність попереднього оцінювання інвестиційної привабливості різноманітних фінансових інструментів фондового ринку, а також визначено основні сутнісні характеристики найрозповсюдженіших видів фінансових активів – акцій та облігацій.

Узагальнено та систематизовано критерії визнання фінансових активів у вузькому сенсі як необхідну передумову для взяття їх на облік, тобто в процесі статутної діяльності ІСІ.

ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України «Про інститути спільного інвестування (пайові та корпоративні фонди)» / Відомості Верховної Ради України (ВВР) 2001. – N 21 // [www / rada.gov.ua](http://www.rada.gov.ua)
2. Рішення Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку «Про затвердження Положення про склад та структуру активів інституту спільного інвестування», зареєстровано в Міністерстві юстиції України 6 лютого 2002 р. за N 108/6396 // [www / rada.gov.ua](http://www.rada.gov.ua)
3. 35 положень (стандартів) бухгалтерського обліку. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 258 с.